

การสร้างสรรคงานศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนผ้าใบ ด้วยเทคนิคไซยาโนไทป์

THE CREATION OF SEMI-ABSTRACT MIXED MEDIA ART ON CANVAS USING CYANOTYPE TECHNIQUE

แก้วทง สอนสังข์^{1*}

Klaewthanong Sornsung^{1*}

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

¹ Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University, Thailand

* Corresponding author e-mail: klaewthanong.sor@sru.ac.th

ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

Received: 22/01/2026 | Revised: 17/02/2026 | Accepted: 28/02/2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและทดลองกระบวนการสร้างสรรคงานศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนผ้าใบ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคไซยาโนไทป์ 2) เพื่อสร้างสรรคงานศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรม เรื่อง “มนุษย์และธรรมชาติ” และ 3) เพื่อประเมินผลของเทคนิคไซยาโนไทป์ต่อรูปแบบและสุนทรียภาพของงานศิลปะที่สร้างขึ้น กระบวนการวิจัย ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร การทดลองปฏิบัติการในสตูดิโอ การสร้างสรรคผลงานศิลปะต้นแบบจำนวน 8 ชิ้น และการประเมินผลงานกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางทัศนศิลป์ จำนวน 5 คน และผู้เข้าชมนิทรรศการ จำนวน 50 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) เทคนิคไซยาโนไทป์สามารถประยุกต์ใช้สร้างสรรคผลงานศิลปะบนผ้าใบได้โดยใช้ผ้าใบดิบหรือผ้าฝ้ายดิบที่ไม่ผ่านการรองพื้นและต้องซักล้างก่อนใช้งาน การปล่อยให้สารเคมีแห้งตัวอย่างน้อย 24 ชั่วโมง และการควบคุมระยะเวลารับแสงแดดที่ 20-25 นาทีจะให้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด 2) การสร้างสรรคผลงานศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรม ได้ผลงานสร้างสรรคจำนวน 8 ชิ้นที่เป็นการ

ผสมผสานการพิมพ์ไซยาโนไทป์ ด้วยวัสดุจากธรรมชาติ วัสดุสังเคราะห์ และแผ่นฟิล์มภาพถ่าย ผสมเข้ากับการปะติด และสีอะคริลิกได้อย่างกลมกลืน ถ่ายทอดแนวคิด "มนุษย์และธรรมชาติ" ในรูปแบบกึ่งนามธรรม 3) ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นว่าเทคนิคนี้ สร้างสุนทรียภาพที่เป็นเอกลักษณ์ผ่านโทนสีฟ้า ปรัสเซียน และร่องรอยจากธรรมชาติ และผู้ชมนิทรรศการมีความพึงพอใจต่อผลงานในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.65) โดยประเด็นที่ผู้เข้าชมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คือ ความน่าสนใจของรูปแบบกึ่งนามธรรมในการถ่ายทอดแนวคิด (ค่าเฉลี่ย 4.80) องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้จึงเป็นแนวทางใหม่ในการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ร่วมสมัย และสามารถต่อยอดเป็นสื่อการเรียนการสอนทางศิลปศึกษาได้ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้ต่อไป

คำสำคัญ : ศิลปะสื่อผสม กึ่งนามธรรม ไซยาโนไทป์

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study and experiment with the creative process of semi-abstract mixed media art on canvas by applying the cyanotype technique; 2) to create semi-abstract mixed media artworks under the theme "Humans and Nature"; and 3) to evaluate the impact of the cyanotype technique on the form and aesthetics of the created artworks. The research methodology involved documentary research, studio-based experiments, the creation of eight prototype artworks, and an evaluation phase. The target group consisted of 5 visual arts experts and 50 exhibition visitors. Qualitative data were analyzed through content analysis, while quantitative data were analyzed using descriptive statistics. The research results revealed that: 1) The cyanotype technique can be effectively applied to canvas by using unprimed raw canvas or raw cotton that has been pre-washed. Optimal results are achieved when the chemicals are allowed to dry for at least 24 hours and the sunlight exposure duration is controlled between 20–25 minutes. 2) The creative process resulted in eight semi-abstract mixed media pieces that harmoniously integrated cyanotype printing utilizing natural materials, synthetic objects, and photographic film with collage and acrylic painting, effectively conveying the "Humans and Nature" concept. 3) Experts concurred that the technique established a unique aesthetic through the signature Prussian blue tones and organic traces of nature. Overall, exhibition visitors reported the highest level of satisfaction ($\bar{x} = 4.65$), with the highest satisfaction specifically noted in the use of semi-abstract forms to convey the underlying concept ($\bar{x} = 4.80$). The knowledge gained from this research offers a novel approach to contemporary visual arts and serves as an innovative medium for art education to further promote creative thinking.

Keywords: Mixed Media, Semi-Abstract, Cyanotype

บทนำ

ในบริบทของการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาในคณะครุศาสตร์ การพัฒนาทักษะทางศิลปะและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องให้ความสำคัญควบคู่ไปกับวิชาชีพรู การเรียนรู้ในสาขาวิชานี้เน้นไปที่ประวัติศาสตร์ศิลปะ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ และทักษะปฏิบัติ ซึ่งเป็นแกนหลักที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสดงออกถึงความงามและความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของงานศิลปะที่หลากหลายและรวดเร็วในปัจจุบันทำให้การจัดการเรียนการสอนศิลปะต้องปรับตัวเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและสร้างสรรค์ผลงานที่มีความหมาย และสุนทรียภาพ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2562)

ไซยาโนไทป์ เป็นเทคนิคการพิมพ์ภาพถ่ายแบบเก่าแก่ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในช่วงศตวรรษที่ 19 ด้วยเอกลักษณ์ของภาพพิมพ์สีฟ้าปรัสเซียน (Prussian blue) อันงดงาม ที่เกิดจากปฏิกิริยาเคมีระหว่างแสงอาทิตย์กับสารละลายเฟอร์ริก แอมโมเนียม ซิเตรต (ferric ammonium citrate) และโพแทสเซียม เฟอร์ริไซยาไนด์ (potassium ferricyanide) (Ware, 2014) เทคนิคไซยาโนไทป์จะเป็นที่รู้จักในฐานะวิธีการทำสำเนาแบบแปลน (blueprint) แต่คุณค่าทางสุนทรียะของภาพพิมพ์สีฟ้าครามอันเป็นเอกลักษณ์ เปิดโอกาสให้นักถ่ายภาพและศิลปินมากมายนำเทคนิคนี้ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะแขนงต่างๆ อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นการพิมพ์ภาพถ่ายทิวทัศน์ ภาพบุคคล ภาพนามธรรม รวมไปถึงงานพิมพ์ภาพถ่ายเส้น (James, 2016)

ศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรม (Semi-Abstract Mixed Media Art) หมายถึง การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกหรือแนวคิด ผ่านการผสมผสานวัสดุและเทคนิคที่หลากหลาย โดยนำเสนอรูปทรงที่มีการลดทอนรายละเอียดจากความเป็นจริง แต่ยังคงรักษาร่องรอยของรูปธรรมไว้ เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ของผู้ชมกับจินตนาการของผู้สร้างสรรค์ เป็นการบูรณาการสุนทรียศาสตร์สองด้านเข้าด้วยกันอย่างซับซ้อน ทั้งในเชิง "วัสดุ" และ "การแสดงออกทางรูปลักษณ์" ความเป็นกึ่งนามธรรม (Semi-Abstract) ไม่ใช่การละทิ้งโลกแห่งความเป็นจริงไปโดยสิ้นเชิง แต่คือการ "ลดทอน" หรือ "บิดเบือน" รูปทรงจากธรรมชาติหรือวัตถุจริง ให้เหลือเพียงสาระสำคัญ เช่น เส้น สี และระนาบ โดยที่ผู้ชมยังคงสามารถ "เฝ้ากลาง" หรือระบุที่มาของรูปทรงต้นแบบได้อยู่บ้าง ไม่ได้เป็นนามธรรมบริสุทธิ์ ที่ตัดขาดจากโลกทางกายภาพ ส่วนสื่อผสม (Mixed Media) คือการใช้กระบวนการทางศิลปะที่มากกว่าหนึ่งประเภท หรือการนำวัสดุต่างชนิดมาผสมผสานกันในผลงานชิ้นเดียว เช่น การวาดเส้นร่วมกับการคอลลาจ หรือการใช้วัสดุเก็บตกผสมกับสีน้ำมัน เพื่อสร้างพื้นผิว และมีมิติเชิงพื้นที่ ที่สื่อความหมายได้ลึกซึ้งกว่าการใช้เทคนิคเดี่ยว ศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรม จึงหมายถึง การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกหรือแนวคิด ผ่านการผสมผสานวัสดุและเทคนิคที่หลากหลาย โดยนำเสนอรูปทรงที่มีการลดทอนรายละเอียดจากความเป็นจริง แต่ยังคงรักษาร่องรอยของรูปธรรมไว้ เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ของผู้ชมกับจินตนาการของผู้สร้างสรรค์

ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี การใช้เทคนิคไซยาโนไทป์ ยังถือว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับกลุ่มศิลปินและครูศิลปะในพื้นที่ การนำเทคนิคนี้มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะสื่อผสมบนผ้าใบ จึงเป็นการทดลอง

ที่น่าสนใจและมีศักยภาพในการพัฒนาศิลปะร่วมสมัย การใช้เทคนิคไฮยาโนไทป์บนผ้าใบไม่เพียงแต่เป็นการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ประเภทภาพพิมพ์ แต่ยังเป็นการผสมผสานวัสดุต่างๆ ผ่านรูปแบบกึ่งนามธรรม ซึ่งเปิดโอกาสให้ศิลปินและครูศิลปะได้ทดลองและค้นหาแนวทางใหม่ ในการสร้างสรรค์ผลงาน (ธีรวัฒน์ งามเชื้อชิต, 2563) งานวิจัยนี้ต้องการที่จะพัฒนาองค์ความรู้และเทคนิคใหม่ในงานทัศนศิลป์ ซึ่งจะเป็นทางเลือกในการสร้างสรรค์และแสดงออกของศิลปินในพื้นที่ นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาศักยภาพของครูศิลปะในการจัดการเรียนการสอนที่สามารถกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และสุนทรียะของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และเทคนิค ระหว่างศิลปินและครูศิลปะ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาศิลปะร่วมสมัยในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จากการร่วมงานกับศิลปิน ครูผู้สอนศิลปะ และการนิเทศนักศึกษาฝึกสอนในโรงเรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทำให้ผู้วิจัยเห็นความต้องการองค์ความรู้และทักษะใหม่ ทั้งในกลุ่มศิลปิน ครูศิลปะ และนักศึกษา ที่ต้องการเรียนรู้เทคนิคและกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ เพื่อต่อยอดและพัฒนาศักยภาพของตนเอง ความต้องการสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจ ครูศิลปะต้องการสื่อและเทคนิคการสอนที่แปลกใหม่ น่าสนใจ และสามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียน เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสุนทรียภาพ ความต้องการผลงานศิลปะที่หลากหลาย การนำเสนอผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์ด้วยเทคนิคที่แปลกใหม่ จะช่วยสร้างความหลากหลาย และเป็นการยกระดับงานศิลปะให้น่าสนใจมากขึ้น

งานวิจัยนี้ นอกจากมีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาและสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ร่วมสมัยในรูปแบบศิลปะสื่อผสม รูปแบบกึ่งนามธรรมบนผ้าใบด้วยเทคนิคไฮยาโนไทป์แล้ว ยังมุ่งหวังที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ พัฒนาศักยภาพครูศิลปะ และสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะให้กับผู้คนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี รวมถึงเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้เทคนิคไฮยาโนไทป์ในการเรียนการสอนศิลปะ เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน และยกระดับงานศิลปะในพื้นที่ให้ก้าวหน้าต่อไป ความสำคัญของโครงการวิจัยนี้ ในด้านวิชาการ จะช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคนิคไฮยาโนไทป์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะสื่อผสมบนผืนผ้าใบ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัยและการเรียนการสอนในสาขาศิลปะ ทางด้านสังคม งานวิจัยนี้จะช่วยพัฒนาศักยภาพของครูศิลปะในการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และสุนทรียภาพของนักเรียน อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่ความรู้และเทคนิครูปแบบใหม่ ให้กับศิลปินและผู้สนใจในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งจะช่วยยกระดับงานศิลปะในพื้นที่และส่งเสริมการพัฒนาศิลปะร่วมสมัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและทดลองกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนผืนผ้าใบ โดยเน้นการประยุกต์ใช้เทคนิคไฮยาโนไทป์
2. เพื่อสร้างสรรค์งานศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนผ้าใบด้วยเทคนิคไฮยาโนไทป์ เนื้อหามนุษย์และธรรมชาติ
3. เพื่อประเมินผลของเทคนิคไฮยาโนไทป์ต่อรูปแบบและสุนทรียภาพ ของงานศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนผืนผ้าใบ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็น การวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเน้นกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเป็นเครื่องมือหลัก ในการแสวงหาความรู้ใหม่ โดยผสมผสานระหว่างการปฏิบัติการ การศึกษาค้นคว้าข้อมูล และการวิเคราะห์ เชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินงานวิจัย ออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาและทดลอง กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนพื้นผ้าใบ โดยเน้นการประยุกต์ใช้เทคนิคไฮยาโนไทป์

ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนพื้นผ้าใบ โดยเน้นการประยุกต์ใช้เทคนิคไฮยาโนไทป์ ขั้นตอนนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์งานศิลปะสื่อผสม รูปแบบกึ่งนามธรรม และเทคนิคไฮยาโนไทป์ รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับมนุษย์และธรรมชาติ เพื่อเป็นพื้นฐานในการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคไฮยาโนไทป์ ศึกษาประวัติ หลักการทำงานของเทคนิค สารเคมีที่ใช้ กระบวนการเตรียมและการใช้งาน รวมถึงเทคนิคการประยุกต์ใช้ในงานศิลปะ

1.2 ศึกษาแนวคิดและรูปแบบของงานศิลปะสื่อผสม หลักการสร้างสรรค์งานสื่อผสม การเลือกใช้วัสดุที่หลากหลาย และการผสมผสานเทคนิคต่างๆ เข้าด้วยกัน

1.3 ศึกษาแนวคิดและรูปแบบของงานศิลปะกึ่งนามธรรม ลักษณะเฉพาะของงานศิลปะกึ่งนามธรรม การลดทอนรูปทรง การใช้สี เส้น และพื้นผิวเพื่อสื่ออารมณ์และความรู้สึก

1.4 ศึกษาแนวคิดเรื่องมนุษย์และธรรมชาติ การตีความและการนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในบริบทของงานศิลปะ เพื่อนำมาเป็นแนวคิดหลักในการสร้างสรรค์ผลงาน

ขั้นตอนที่ 2 ทดลองและพัฒนากระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะสื่อผสมบนพื้นผ้าใบ โดยเน้นการประยุกต์ใช้เทคนิคไฮยาโนไทป์ ซึ่งประกอบด้วย

2.1 การเตรียมพื้นผ้าใบ ทดลองวิธีการเตรียมพื้นผ้าใบให้เหมาะสมกับการดูดซับสารเคมีไฮยาโนไทป์ เช่น การลงรองพื้น การเคลือบผิว หรือการปรับสภาพผิวผ้า

2.2 การทดลองอัตราส่วนสารเคมีไฮยาโนไทป์ ทดลองผสมสารละลายไฮยาโนไทป์ในอัตราส่วนต่างๆ เพื่อหาสูตรที่ให้ผลลัพธ์ของสีและความเข้มของภาพที่ดีที่สุดบนพื้นผ้าใบ

2.3 การทดลองเทคนิคการลงสารเคมี ทดลองวิธีการลงสารเคมีไฮยาโนไทป์บนพื้นผ้าใบที่หลากหลาย เช่น การทา การพ่น การจุ่ม เพื่อดูผลลัพธ์ของพื้นผิวและรอยแปร่งที่แตกต่างกัน

2.4 การทดลองวิธีการจัดองค์ประกอบ ทดลองการจัดวางวัตถุ วัสดุ หรือฟิล์มภาพบนพื้นผ้าใบที่เคลือบสารเคมีไฮยาโนไทป์ เพื่อสร้างสรรค์รูปทรงกึ่งนามธรรมที่สื่อถึงมนุษย์และธรรมชาติ

2.5 การทดลองระยะเวลาการรับแสง ทดลองการให้แสง UV หรือแสงแดดในระยะเวลาที่แตกต่างกัน เพื่อศึกษาผลต่อความเข้มของสีและรายละเอียดของภาพที่เกิดขึ้น

2.6 การทดลองเทคนิคการล้างและปรับสภาพ ทดลองวิธีการล้างน้ำและปรับสภาพภาพด้วยสารละลายต่างๆ เพื่อให้ได้สีฟ้าครามที่คงทนและสวยงาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาระยะที่ 1 เป็นแบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาและผลการทดลอง ศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนผืนผ้าใบโดยใช้เทคนิคไฮยาโนไทป์ หากคุณภาพของเครื่องมือโดยนำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา ทัศนศิลป์ และการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษา พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบบันทึก เพื่อสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนผืนผ้าใบ รวมทั้งข้อมูลผลการทดลองและพัฒนาระบบการสร้างสรรคโดยเน้นการประยุกต์ใช้เทคนิคไฮยาโนไทป์

ระยะที่ 2 สร้างสรรคงานศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนผ้าใบด้วยเทคนิคไฮยาโนไทป์ เรื่อง มนุษย์และธรรมชาติ

ขั้นตอนการวิจัย

ในการศึกษาขั้นนี้เป็นการนำองค์ความรู้จากการศึกษาและทดลองในระยะเวลาที่ 1 มาใช้เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะชุด "มนุษย์และธรรมชาติ" โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. การพัฒนาแนวความคิด กำหนดกรอบแนวคิดหลักของผลงานชุดนี้ โดยตีความจากประเด็น "มนุษย์และธรรมชาติ" ให้เป็นรูปธรรมร่างภาพต้นแบบ เพื่อออกแบบองค์ประกอบศิลป์ โครงสร้าง และการเล่าเรื่อง
2. การสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบ สร้างผลงานศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนผ้าใบ ขนาดทดลอง จำนวน 2 - 3 ชิ้น เพื่อทดสอบความเป็นไปได้ของแนวคิดและเทคนิคและวัสดุที่เลือกใช้
3. การสร้างสรรค์งานศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนผ้าใบ จำนวน 8 ชิ้น ตามแนวคิด "มนุษย์และธรรมชาติ" โดยจะมีการบันทึกกระบวนการทำงานในทุกขั้นตอนอย่างละเอียด ตั้งแต่การเตรียมวัสดุการลงสารเคมี การจัดวางองค์ประกอบ การรับแสง การล้าง และการปรับสภาพ จนกระทั่งได้ผลงานศิลปะที่สมบูรณ์ โดยมีกระบวนการ ดังนี้
 - 3.1 เตรียมพื้นผิวผ้าใบตามเทคนิคที่ได้ทดลองไว้
 - 3.2 สร้างภาพพื้นหลัง หรือชั้นแรกด้วยเทคนิคไฮยาโนไทป์
 - 3.3 สร้างองค์ประกอบอื่นๆ หรือชั้นต่อไป ด้วยเทคนิคสื่อผสมที่เลือกไว้ เช่น การวาดเส้นแสดงรูปทรงมนุษย์ การลงสีเพื่อสร้างบรรยากาศ การติดปะวัสดุเพื่อสร้างพื้นผิว การใช้ภาพถ่ายเหมือนจริงมาเป็นวัสดุในการถ่ายแสง การใช้วัสดุธรรมชาติและวัสดุสังเคราะห์มาสร้างสรรค์เนื้อหาเรื่องราวและจัดองค์ประกอบ
 - 3.4 ปรับปรุงและเก็บรายละเอียดผลงานจนสมบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาระยะที่ 2 เป็นแบบบันทึกข้อมูลและภาพผลงานในการสร้างสรรค์สื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนผืนผ้าใบโดยใช้เทคนิคไฮยาโนไทป์ หากคุณภาพเครื่องมือโดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้าน

ศิลปศึกษา ทักษะศิลป์ และการวัดและประเมินผล จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษา และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบบันทึก เพื่อสรุปกระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน และบันทึกภาพผลงานแต่ละชิ้นจากงานศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนผืนผ้าใบ โดยเน้นการประยุกต์ใช้เทคนิคไซยาโนไทป์

ระยะที่ 3 ศึกษาผลของเทคนิคไซยาโนไทป์ที่มีต่อรูปแบบและสุนทรียภาพ ของงานศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนผืนผ้าใบ

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านทัศนศิลป์ จำนวน 5 ท่าน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยเกณฑ์ในการคัดเลือกและคุณสมบัติ ดังนี้

- 1) จบการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกในสาขาศิลปศึกษา ทัศนศิลป์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง
- 2) เป็นอาจารย์ระดับมหาวิทยาลัยที่มีประสบการณ์สอนไม่ต่ำกว่า 10 ปี หรือนักวิชาการศิลปะที่มีผลงานตีพิมพ์หรือจัดแสดงอย่างต่อเนื่อง

2. ผู้เข้าชมนิทรรศการ แสดงผลงานสร้างสรรค์ศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนผ้าใบ เทคนิคไซยาโนไทป์ (CYANOTYPE) จำนวน 50 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) จากผู้ที่มีความสนใจในงานทัศนศิลป์ที่เข้าชมผลงาน ณ หอศิลป์ศรีวิชัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ระหว่างวันที่ 5 – 15 สิงหาคม 2568

ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินและวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่ได้จากกระบวนการสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ผลงานเชิงสุนทรียภาพ มีขั้นตอนการดำเนินวิจัย ดังนี้

1. การประเมินผลงานตนเอง

1.1 วิเคราะห์องค์ประกอบผลงาน โดยพิจารณาจากหลักองค์ประกอบศิลป์ การใช้สี พื้นผิว รูปทรง และความสมดุล

1.2 วิเคราะห์การประยุกต์ใช้เทคนิคไซยาโนไทป์ ที่ส่งผลต่อสุนทรียภาพของงาน เช่น การให้โทนสีน้ำเงินที่เป็นเอกลักษณ์ การสร้างร่องรอยที่เกิดจากธรรมชาติ ได้แก่ แสงแดด และการผสมกับเทคนิคสื่อผสมอื่น ๆ

2. การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

นำเสนอผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์เสร็จสมบูรณ์ พร้อมด้วยเอกสารแนวความคิดและกระบวนการให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านทัศนศิลป์ จำนวน 5 ท่าน

3. การประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบและสุนทรียภาพ ของงานศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนผืนผ้าใบโดยใช้เทคนิคไซยาโนไทป์ โดยผู้เข้าชมนิทรรศการพิจารณาในด้านเทคนิคไซยาโนไทป์ ด้านการผสมผสานเทคนิค ด้านองค์ประกอบและรูปแบบ และด้านเนื้อหาและสุนทรียภาพโดยรวม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาระยะที่ 3 ได้แก่ 1) แบบประเมินผลงานสร้างสรรค์ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบผลงาน และการประยุกต์ใช้เทคนิคไฮยาโนไทป์ต่อสุนทรียภาพของงาน 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นด้านรูปแบบสุนทรียภาพ และคุณค่าทางศิลปะของผลงาน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบและสุนทรียภาพ ของงานศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนผืนผ้าใบโดยใช้เทคนิคไฮยาโนไทป์

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ทั้ง 3 ฉบับ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา ทัศนศิลป์ และการวัดและประเมินผล จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษา และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข และแบบสอบถามความพึงพอใจ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง .80 – 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจาก 1) แบบประเมินผลงานสร้างสรรค์ ในประเด็นองค์ประกอบของผลงาน และการประยุกต์ใช้เทคนิคไฮยาโนไทป์ และ 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยสรุปประเด็นการประเมินโดยพิจารณาจาก

2.1) การใช้เทคนิคไฮยาโนไทป์ ผลของเทคนิคไฮยาโนไทป์ที่มีต่อการสร้างสรรค์รูปทรง สี และพื้นผิวของงานกึ่งนามธรรม

2.2) การผสมผสานสื่อ การผสมผสานวัสดุและเทคนิคอื่นๆ ร่วมกับไฮยาโนไทป์ เพื่อเพิ่มมิติและความน่าสนใจให้กับผลงาน

2.3) การสื่อความหมาย การสื่อความหมายของแนวคิด "มนุษย์และธรรมชาติ" ผ่านรูปแบบกึ่งนามธรรมและการใช้สีของไฮยาโนไทป์

2.4) ความสมบูรณ์ของผลงาน การพิจารณาองค์ประกอบศิลป์โดยรวม ความกลมกลืน และความน่าสนใจของผลงาน

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ในการประเมินระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบและสุนทรียภาพ ของงานศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนผืนผ้าใบ โดยใช้เทคนิคไฮยาโนไทป์ ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาและทดลองกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะสื่อผสมด้วยเทคนิคไฮยาโนไทป์บนผืนผ้าใบ จากการศึกษาเอกสารและการทดลองปฏิบัติการในสตูดิโอ ผู้วิจัยพบปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพและความงามของผลงาน ดังนี้

1.1 การเลือกวัสดุรองรับ เทคนิคไฮยาโนไทป์สามารถประยุกต์ใช้บนผืนผ้าใบได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้ผ้าฝ้ายดิบหรือผ้าใบที่ไม่ผ่านการรองพื้น (Unprimed) ให้ผลลัพธ์ในการดูดซับสารเคมีและความคมชัดของภาพได้ดีกว่าผ้าใบสำเร็จรูปที่มีความหนา

1.2 การเตรียมพื้นผิว ก่อนเริ่มกระบวนการลงสารเคมี จำเป็นต้องนำผ้าไปซักล้างเพื่อกำจัดสารที่ใช้เคลือบเส้นใยออกก่อน เพื่อให้เนื้อผ้าพร้อมรับน้ำยาได้อย่างเต็มที่

1.3 กระบวนการเคลือบสารเคมี หลังจากผสมและเคลือบสารละลายไฮยาโนไทป์ลงบนผ้าแล้ว ต้องเว้นระยะเวลาให้สารเคมีแห้งและซึมเข้าสู่เส้นใยผ้าอย่างน้อย 24 ชั่วโมง ก่อนนำไปรับแสง

1.4 การควบคุมระยะเวลาการรับแสง การรับแสงแดดที่เหมาะสมเพื่อให้ได้โทนสีและรายละเอียดที่งดงามที่สุด คือช่วงเวลาประมาณ 20-25 นาที ในช่วงที่แสงแดดไม่จัดจ้าจนเกินไป

1.5 เทคนิคการลงน้ำยา การใช้วิธีที่หลากหลาย เช่น การทา การพ่น หรือการจุ่ม จะให้ผลลัพธ์ของพื้นผิว และร่องรอยของรอยแปร่งที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสุนทรียภาพในงานกึ่งนามธรรม

ภาพประกอบ 1 พิมพ์ด้วยดอกหญ้าและแผ่นฟิล์ม Negative ลงบนผ้าใบ

ภาพประกอบ 2 พิมพ์ด้วยแผ่นฟิล์ม Negative ลงบนผ้า cotton

ภาพประกอบ 3 ตัวอย่างการกลับค่าภาพถ่ายจาก Positives เป็น Negatives

องค์ความรู้ที่ได้จากการทดลองในระยนี้แสดงให้เห็นว่าวัสดุและเวลา คือตัวแปรสำคัญ การเลือกประเภทผ้าและการควบคุมระยะเวลาการรับแสงที่แม่นยำจะช่วยลดข้อผิดพลาดในการสร้างสรรค์ และทำให้เทคนิคไซยาโนไทป์สามารถทำงานร่วมกับสื่อผสมอื่น ๆ

2. การสร้างสรรค์งานศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรม เรื่อง "มนุษย์และธรรมชาติ" จากการนำผลการทดลองทางเทคนิคมาสร้างสรรค์จริง ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการผลิตผลงานตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

2.1 จำนวนและลักษณะของผลงาน สร้างสรรค์ผลงานศิลปะสื่อผสมในรูปแบบกึ่งนามธรรมได้ครบถ้วนจำนวน 8 ชิ้น โดยมีขนาดพื้นที่การสร้างสรรค์ที่หลากหลายเพื่อทดสอบมิติทางสุนทรียภาพ

2.2 การบูรณาการสื่อผสม ผลงานทุกชิ้นแสดงถึงความลงตัวในการผสมผสานระหว่างเทคนิคการพิมพ์ไซยาโนไทป์ (Cyanotype) เข้ากับเทคนิคทางทัศนศิลป์อื่น ๆ เช่น การปะติดด้วยเศษผ้าสี การระบายสีอะคริลิก

2.3 การใช้แม่พิมพ์และวัสดุสร้างภาพ มีการนำวัสดุจากธรรมชาติ (เช่น ดอกไม้และใบไม้) วัสดุสังเคราะห์ และการใช้แผ่นฟิล์มภาพถ่าย (Negative) มาเป็นแม่พิมพ์ในการถ่ายแสง ซึ่งช่วยให้เกิดร่องรอยที่ชัดเจนและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวบนผืนผ้าใบ

2.4 การถ่ายทอดแนวคิด ผลงานสามารถสื่อสารเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง "มนุษย์และธรรมชาติ" ได้อย่างลึกซึ้งผ่านรูปทรงกึ่งนามธรรม ซึ่งเป็นการลดทอนรายละเอียดจากความเป็นจริงแต่ยังคงเหลือเค้าโครงเพื่อให้ผู้ชมเชื่อมโยงกับจินตนาการได้

2.5 การจัดการองค์ประกอบศิลป์ ผลงานมีเอกภาพ ในด้านสีโดยใช้สีฟ้าปรัสเซียน (Prussian Blue) เป็นโทนสีหลัก และมีการใช้สีคู่ตรงข้าม เช่น สีส้มหรือสีเหลือง เข้ามาช่วยเน้นจุดเด่นและสร้างความสมดุลทางสายตา

ภาพประกอบ 4 ชื่อผลงาน Wildflower (ดอกหญ้า)

ผลงานสร้างสรรค์ เทคนิค Cyanotype on Canvas ขนาด 26 x 43 ซม.

ภาพประกอบ 5 ชื่อผลงาน Buddha Project
ผลงานสร้างสรรค์ เทคนิค Cyanotype on Canvas ขนาด 38 x 38 ซม.

ภาพประกอบ 6 ชื่อผลงาน Nature (ธรรมชาติ) 2
ผลงานสร้างสรรค์ เทคนิค Cyanotype on Canvas, Acrylic, ขนาด 46 x 87 ซม.

ภาพประกอบ 7 ชื่อผลงาน Nature (ธรรมชาติ) 1
ผลงานสร้างสรรค์ เทคนิค Cyanotype on Canvas, Acrylic, ขนาด 28 x 29 ซม.

ภาพประกอบ 8 ชื่อผลงาน Time (ช่วงเวลา)
ผลงานสร้างสรรค์ เทคนิค Cyanotype on Canvas, Collage, ขนาด 38 x 57 ซม.

ภาพประกอบ 9 ชื่อผลงาน Season (ฤดูกาล) 2
ผลงานสร้างสรรค์ เทคนิค Cyanotype on Canvas, Collage, ขนาด 38 x 57 ซม.

ภาพประกอบ 10 ชื่อผลงาน Season (ฤดูกาล)
ผลงานสร้างสรรค์ เทคนิค Cyanotype on Canvas, Collage, ขนาด 37.5 x 75.5 ซม.

ภาพประกอบ 11 ชื่อผลงาน Me (ฉัน)

ตัวอย่างผลงานสร้างสรรค์ เทคนิค Cyanotype on Canvas, Collage, ขนาด 38 x 57 ซม.

ผลการวิจัยในระยะนี้พิสูจน์ให้เห็นว่า เทคนิคไซยาโนไทป์สามารถขยายขอบเขตจากการพิมพ์ภาพบนกระดาษสู่การเป็นสื่อหลักในงานสื่อผสมบนผ้าใบได้อย่างมีนัยสำคัญ ช่วยสร้างมิติทางผิวสัมผัสและโทนสีที่ทรงพลังในการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์

3. ผลการประเมินเทคนิคไซยาโนไทป์ต่อรูปแบบและสุนทรียภาพของงานศิลปะ จากการรวบรวมข้อมูลผ่านการประเมินตนเอง การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และแบบสอบถามความพึงพอใจจากผู้เข้าชม มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ผลการประเมินผลงานตนเอง

การใช้สีและองค์ประกอบ ผลงานทั้ง 8 ชิ้นมีการใช้โทนสีน้ำเงินปรัสเซียน (Prussian Blue) เป็นเอกลักษณ์หลัก

การสร้างจุดเด่น มีการระบายสีอะคริลิกสีโทนร้อน เช่น สีเหลืองและสีส้ม เพื่อสร้างความคอนทราสต์และจุดเด่นให้กับชิ้นงาน

การผสมวัสดุ การใช้เทคนิคการปะติดด้วยเศษผ้าและแม่พิมพ์จากวัสดุธรรมชาติ ช่วยสร้างพื้นผิวและความสมดุลที่สื่อสารถึงแนวคิด "มนุษย์และธรรมชาติ" ได้อย่างเป็นรูปธรรม

3.2 ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ด้านสุนทรียภาพที่เป็นเอกลักษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นสอดคล้องกันว่า เทคนิคไซยาโนไทป์สร้างสุนทรียภาพที่โดดเด่นผ่านร่องรอยที่เกิดจากธรรมชาติและแสงแดด

ด้านความลุ่มลึกของเนื้อหา โทนสีฟ้าปรัสเซียนช่วยสร้างอารมณ์ความรู้สึกที่ลุ่มลึก ซึ่งส่งเสริมการสื่อสารแนวคิดเชิงสัญลักษณ์ในรูปแบบกึ่งนามธรรมให้มีความน่าสนใจและมีคุณค่าทางศิลปะร่วมสมัย

3.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าชมนิทรรศการ จำนวน 50 คน ดังตาราง 1 พบว่า ผู้เข้าชมมีความพึงพอใจต่อผลงานในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.52) ส่วนประเด็น

ที่ผู้เข้าชมพึงพอใจสูงสุด คือความน่าสนใจของรูปแบบกึ่งนามธรรมในการถ่ายทอดแนวคิด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.45) อยู่ในระดับมากที่สุด และพึงพอใจต่ำสุดในประเด็นความน่าสนใจของโทนสีฟ้าปรัสเซียน (Prussian Blue) ที่เป็นเอกลักษณ์ของเทคนิคไฮยาโนไทป์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.83)

ตาราง 1 ความพึงพอใจของผู้เข้าชมผลงานการใช้เทคนิคไฮยาโนไทป์ต่อรูปแบบและสุนทรียภาพ ของงานศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนผืนผ้าใบ

ประเด็นการประเมิน	\bar{X}	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเทคนิคไฮยาโนไทป์			
1. ความน่าสนใจของโทนสีฟ้าปรัสเซียน (Prussian Blue) ที่เป็นเอกลักษณ์ของเทคนิคไฮยาโนไทป์	4.15	0.83	มาก
2. ความสวยงามของพื้นผิวและร่องรอยที่เกิดจากกระบวนการไฮยาโนไทป์ (เช่น การรับแสง, การวางวัตถุ)	4.20	0.73	มาก
ด้านการผสมผสานเทคนิค			
3. ความลงตัวของการใช้เทคนิคไฮยาโนไทป์ร่วมกับเทคนิคอื่นๆ (เช่น ภาพถ่าย, การปะติด, การระบายสี)	4.25	.73	มาก
ด้านองค์ประกอบและรูปแบบ			
4. ความน่าสนใจของรูปแบบกึ่งนามธรรม ในการถ่ายทอดแนวคิด	4.80	0.45	มากที่สุด
5. การจัดวางองค์ประกอบศิลป์โดยรวมในผลงานมีความสวยงามและสมดุล	4.60	0.55	มากที่สุด
ด้านเนื้อหาและสุนทรียภาพโดยรวม			
6. ผลงานสามารถสื่อสารแนวคิด "มนุษย์และธรรมชาติ" ได้อย่างชัดเจนและน่าสนใจ	4.40	0.55	มาก
7. ท่านได้รับความรู้สึกทางสุนทรียะ (ความงาม, ความประทับใจ) จากการชมผลงานในภาพรวม	4.60	0.55	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.65	0.52	มากที่สุด

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้ ได้ให้มิติใหม่แก่วงการศิลปะร่วมสมัย โดยแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของเทคนิคการพิมพ์ภาพถ่ายโบราณในการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์บนผืนผ้าใบ ซึ่งสามารถอภิปรายในประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. การขยายขอบเขตของศิลปะสื่อผสมและศิลปะกึ่งนามธรรม การนำเทคนิคไฮยาโนไทป์มาใช้เป็นพื้นผิวหลักบนผ้าใบ แล้วผสมผสานกับวัสดุและเทคนิคอื่น ถือเป็นก้าวที่ยอดแนวคิดทฤษฎีศิลปะสื่อผสม ที่เน้นการหลอมรวมสื่อเพื่อสร้างความหมาย (Arnheim, 1974) โทเนสส์ฟ้าปรัสเซียนและร่องรอยอันเป็นเอกลักษณ์ของไฮยาโนไทป์ ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงภาพพื้นหลัง แต่เป็นส่วนสำคัญที่สร้างบรรยากาศและหลอมรวมองค์ประกอบอื่นๆ (ภาพถ่าย, สีอะคริลิก, วัสดุปะติด) ให้เป็นเอกภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ (Chipp, 1968) ที่ว่าศิลปะสื่อผสมช่วยขยายขอบเขตความเป็นไปได้ในการแสดงออกของศิลปิน ในขณะที่เดียวกัน ผลงานที่ได้ยังคงเค้าโครงของรูปทรงจากธรรมชาติและมนุษย์ แต่ถูกลดทอนและแปรเปลี่ยนผ่านกระบวนการทางเคมีและแสงแดด ซึ่งตรงตามหลักการของศิลปะกึ่งนามธรรม ที่มุ่งเน้นการสื่อสารอารมณ์และความรู้สึกมากกว่าการเลียนแบบความจริง ศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรม เป็นการสร้างสรรค์ที่บูรณาการทั้งมิติของเทคนิค และกระบวนการเข้าด้วยกัน มักเกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนรูปทรงจากธรรมชาติ โดยใช้วิธีการบิดเบือนหรือตัดทอนรายละเอียดที่ไม่จำเป็นออกไป เพื่อเน้นย้ำถึงสาระสำคัญของวัตถุนั้น (Acton, 2009) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิรุณ ตั้งเจริญ (2546) ที่ระบุว่าศิลปะลักษณะนี้ยังคงหลงเหลือเค้าโครงของความจริงเดิมอยู่ ทำให้ผู้ชมสามารถเชื่อมโยงภาพลักษณ์ที่เห็นเข้ากับประสบการณ์ในโลกกายภาพได้ แม้จะไม่ใช่การเลียนแบบที่เหมือนจริงก็ตาม ในผลงานสร้างสรรค์ของผู้วิจัย แสดงออกมาภายใต้เนื้อหารูปร่างรูปทรงธรรมชาติทั้งจากการพิมพ์ด้วยวัสดุและภาพถ่ายมนุษย์ ในรูปแบบบันทึกร่องรอยและแสดงเนื้อหาเชิงสัญลักษณ์ด้วยเทคนิคสื่อผสมบนผ้าใบ

2. กระบวนการสร้างสรรค์ในฐานะส่วนหนึ่งของแนวคิด "มนุษย์และธรรมชาติ" จุดเด่นของการวิจัยนี้คือการที่กระบวนการสร้างสรรค์สะท้อนถึงแก่นของแนวคิดได้อย่างเหมาะสม การที่ศิลปิน (มนุษย์) ต้องพึ่งพาปัจจัยทางธรรมชาติอย่างแสงแดด เพื่อสร้างร่องรอยของวัตถุในธรรมชาติ (ใบไม้, ดอกไม้) ลงบนผลงาน เป็นการจำลองความสัมพันธ์ของมนุษย์และธรรมชาติที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน กระบวนการนี้จึงไม่ใช่แค่เทคนิค แต่เป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ ทำให้ผลงานที่สำเร็จ มีความหมายที่ลึกซึ้งมากกว่าแค่ความงามทางสายตา

3. การตอบสนองต่อบริบทการศึกษาและชุมชน งานวิจัยนี้เกิดขึ้นจากความต้องการองค์ความรู้และเทคนิคการสร้างสรรค์ใหม่ ในแวดวงศิลปะของจังหวัดสุราษฎร์ธานี การค้นพบกระบวนการที่ชัดเจนและทำซ้ำได้ ในการสร้างสรรค์เทคนิคไฮยาโนไทป์บนผ้าใบ จึงเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปถ่ายทอดและต่อยอดได้จริง ทั้งในเชิงการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาครูศิลปะ และการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ศิลปินและผู้สนใจในชุมชน ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่โดยตรง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Almeida & Cuin (2022) ที่เสนอว่าไฮยาโนไทป์เป็นเทคนิคทางเลือกที่สร้างสรรค์ และต้นทุนต่ำ เหมาะสำหรับประยุกต์ใช้ในการศึกษาศิลปะ

ข้อจำกัดของการวิจัย การวิจัยนี้มุ่งเน้นกระบวนการสร้างสรรค์ของผู้วิจัยเป็นหลัก ซึ่งผลลัพธ์เชิงสุนทรียภาพอาจมีลักษณะเฉพาะตัว นอกจากนี้ การทดลองยังอยู่ในขอบเขตของสภาพอากาศและแสงแดดในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งอาจให้ผลลัพธ์แตกต่างกันไปในบริบททางภูมิศาสตร์อื่น รวมถึงยังไม่ได้มีการศึกษาถึงความคงทนถาวรของสีในระยะยาวเมื่ออยู่บนผืนผ้าใบที่ผสมผสานกับสื่อชนิดอื่น

ข้อสังเกต ในกระบวนการทดลองสร้างสรรค์งานศิลปะสื่อผสมรูปแบบกึ่งนามธรรมบนผ้าใบ ซึ่งในที่นี้หมายถึงงานศิลปะที่ไม่ได้ดูแล้วเข้าใจเป็นรูปธรรมชัดเจน แต่มีลักษณะที่พอมองออกและตีความได้ ผ่านรูปร่าง รูปทรงของวัตถุ และรูปภาพที่ปรากฏในองค์ประกอบของงานทัศนศิลป์ ในแง่ของการทดลองวัสดุในการสร้างสรรค์บนผ้าใบ ผ้าใบที่มีขนาดความหนาจะให้ความคมชัดและความสว่างของแสงได้ไม่ดีเท่าผ้าฝ้ายดิบ ซึ่งมีขนาดบางกว่าและให้ตัวดีกว่าในการถ่ายแสงและล้างน้ำ ภาพที่ปรากฏโดยเฉพาะภาพที่ถ่ายแสงด้วยแผ่นฟิล์มจะมีความคมชัดดีกว่าผ้าใบที่มีความหนา เช่น ผ้าใบขนาดที่ใช้เขียนรูป วัสดุที่ใช้ในการสร้างสรรค์สื่อผสมบนผ้าใบ เทคนิคการระบายด้วยสีอะคริลิกเพิ่มเติมบนลวดลาย สามารถทำได้และให้ผลต่อความงาม สร้างจุดเด่นได้เป็นอย่างดี รวมถึงเทคนิคการปะติดด้วยเศษผ้าสี ในการสร้างพื้นผิวให้กับงานบนผ้าใบ ซึ่งเทคนิคอื่นๆ เช่นการปัก เย็บ ผ้าที่มีลวดลายหรือผ้าสีพื้น ก็สามารถทำได้เพื่อสร้างมิติและพื้นผิวให้กับงาน เนื่องจากวัสดุหลักเป็นผ้าใบ การได้มาซึ่งกระบวนการถ่ายแสงธรรมชาติด้วยการเคลือบน้ำยาไฮยาโนไทป์ จำเป็นที่จะต้องให้แม่พิมพ์สัมผัสกับเนื้อผ้าโดยตรงและแนบชิด การใช้วัสดุประเภทที่น้ำหนักสูงเกินไปจะทำให้มีปัญหาในการวางแบบกับกระจกหรือแผ่นอะคริลิก ส่วนเทคนิคในการสร้างสรรค์ของผู้วิจัย ใช้วัสดุจากพืชธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ดอกไม้ และวัสดุอื่นๆที่มีรูปร่างพอที่จะจัดองค์ประกอบให้สวยงาม และรูปถ่ายที่ต้องนำมากลับค่าเป็น Negatives พิมพ์ลงแผ่นใสที่เราเรียกว่าแผ่นฟิล์ม แล้วจึงนำมาเป็นแม่พิมพ์ในการถ่ายแสง หรือ ใช้ทั้งวัสดุและแผ่นฟิล์มในการจัดวางเพื่อถ่ายแสงก็ได้ ความสวยงามของงานขึ้นอยู่กับการจัดองค์ประกอบทางศิลปะ มีขนาด สัดส่วน จุดเด่น ความสมดุล พื้นที่ว่าง อยู่ในชิ้นงาน

ข้อเสนอแนะ

จากองค์ความรู้และผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ และเพื่อการวิจัยในอนาคต ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรนำองค์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการทดลองในงานวิจัยนี้ไปพัฒนาเป็นชุดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือคู่มือการสอนสำหรับครูและนักศึกษาสาขาศิลปศึกษา เพื่อเป็นทางเลือกใหม่ในการสอนศิลปะที่ผสมผสานวิทยาศาสตร์และความคิดสร้างสรรค์เข้าด้วยกัน

1.2 ด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำกระบวนการสร้างสรรค์ไฮยาโนไทป์ไปจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับศิลปินท้องถิ่น นักเรียน และประชาชนผู้สนใจ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางศิลปะและสร้างแรงบันดาลใจในชุมชน

1.3 ด้านการสร้างสรรค์เชิงพาณิชย์ องค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปต่อยอดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ เช่น การพิมพ์ลายบนเสื้อผ้า กระเป๋า หรือของตกแต่งบ้าน โดยเน้นลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การพัฒนาเทคนิคเชิงลึก ควรมีการวิจัยต่อยอดจากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เช่น การทดลองใช้โทนเนอร์ จากวัสดุธรรมชาติ (เช่น ชา, กาแฟ) เพื่อปรับเปลี่ยนโทนสีของภาพไฮยาโนไทป์ หรือการสร้างพื้นผิวที่มีมิติสูงบนผ้าใบก่อนการเคลือบสารเคมี เพื่อสร้างผลลัพธ์ทางสุนทรียภาพที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

2.2 การขยายขอบเขตด้านขนาดและวัสดุ ควรทำทายการสร้างสรรค์ผลงานในขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อศึกษาข้อจำกัดและผลกระทบทางสุนทรียภาพที่แตกต่างออกไป รวมถึงทดลองประยุกต์ใช้เทคนิคไฮยาโนไทป์กับวัสดุพื้นผิวอื่นๆ ที่มีในภาคใต้

2.3 การวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ ควรมีการวิจัยในเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อทดสอบความคงทนต่อแสง และการเก็บรักษาของผลงานไฮยาโนไทป์บนผ้าใบในระยะยาว โดยเฉพาะเมื่อใช้ร่วมกับสื่อผสมประเภทอื่น เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพของผลงาน

เอกสารอ้างอิง

ธีรวัฒน์ งามเชื้อชิต. (2563). ศิลปะร่วมสมัย: บทบาทและความท้าทาย. *วารสารศิลปศาสตร์*

มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 10(2), 45-58.

วิรุณ ตั้งเจริญ. (2546). *ศิลปะร่วมสมัย*. ทิพย์วิสุทธิ.

วิรุณ ตั้งเจริญ. (2562). ศิลปะกับการพัฒนาคน. ใน *ศิลปะเพื่อชีวิตและสังคม* (น. 1-23). สำนักพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *พระบรมราชโองบายด้านการศึกษาในรัชกาลที่ 9*.

<http://www.onec.go.th/index.php/book-online/20-2012-09-19-05-39-33/238-king9>

Acton, M. (2009). *Learning to look at paintings* (2nd ed.). Routledge.

Almeida, B., & Cuin, A. (2022). Creativity and cyanotype: Exploring camera-less photography as an alternative for art education. *Quarks: Brazilian Electronic Journal of Physics, Chemistry & Materials Science*, 4(1), 34-44.

<https://doi.org/10.34019/2674-9688.2022.v4.36460>

Arnheim, R. (1974). *Art and visual perception: A psychology of the creative eye*. University of California Press. <https://doi.org/10.1525/9780520351271>

Chipp, H. B. (1968). *Theories of modern art*. University of California Press.

Hu, L. (2022). Design and application of cyanotype technology in cultural and creative products. *BCP Social Sciences and Humanities*, 8, 194-198.

<https://doi.org/10.54691/bcpssh.v18i.975>

James, C. (2016). *Cyanotype: The history and art of blueprint*. Crowood Press.

Ware, M. (2014). *Cyanotype: A guide to making blueprints*. Routledge.